

Revista

Regió7

DIRECTOR: MARC MARCÉ I CASAPONSA.
EMPRESA EDITORA: EDICIONS INFORMATIQUES MARCALS SA.

Entrevista
Javier Cercas
«M'irrita molt que es
continui recorrent a les
dues Espanyes» **6-7**

Reportatge
La falta de desig femení
L'etern mal de cap **9**

Entrevista Efim Zelmanov
«Les matemàtiques són com el futbol, s'ha de
provar un teorema sense colpejar ningú» **10**

Viatges
El pla Delta. L'escut que
defensa el sòl del mar **15**

On va aprendre el pastisser Foix de Sarrià

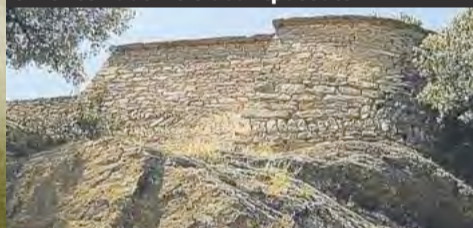
Els orígens paterns

Per moldre la collita

On enterraven els avantpassats

El carrer manresà de la mare

El J.V. Foix de terra endins

LES ARRELS MANRESANES I SOLSONINES DEL POETA DE SARRIÀ

FUNDACIÓ J. V. FOIX/SALVADOR REDÓ

**JA TÉ GARANTIDA LA SEVA RESPONSABILITAT
COM A ADMINISTRADOR O ALT CÀRREC DIRECTIU?**

*Contacti amb nosaltres
i el vindrem a veure per explicar-l'hi.*

**PREUS MOLT
ECONÒMICS!**

Passeig de Pere III, 52, 2n 2a Manresa
Tel. 93 873 64 54 . Fax 93 874 24 61-Mòbil 619 713 647
assegurances@felipcorredoria.com-www.felipcorredoria.com

Inscrita en el Registro Administrativo Especial de Mediadores d'Assegurances. Corredors de roassegurances i els seus Alts Càrrecs, regulat segons art. 62 de la Llei 26/2006 amb el núm J69GC. Concertada Assegurança de Responsabilitat Civil i de Cauçió segons art. 27 de la Llei 26/2006. Disposem de Departament d'atenció al client, adreça: Passeig de Sant Joan, 33, baixos 08010 Barcelona, elcol-legi@elcol-legi.org, segons l'Ordre ECO 734/2004. Felip&Felip | Corredoria d'assegurances S.A. Societat vinculada a Crédito y Cauçión CSVR.

FUNDACIÓ J.V. FOIX/SALVADOR REDÓ

J.V. Foix l'any 1920 i els germans Carolina, Josep i Isabel Foix. A les fotos petites, indret de l'antiga pastisseria Amat on Josep Foix va aprendre l'ofici i el casal matern del carrer d'Urgell

El poeta de Sarrià dugué a la seva literatura els paisatges solsonins i bagencs dels pares: un pastisser que va aprendre l'ofici a Manresa i una espadenyera del carrer d'Urgell. Per **Salvador Redó**

MANRESA I LLADURS, L'ALTRA CASA DE J.V. FOIX

En l'origen de la coneguda pastisseria Foix de Sarrià hi ha Manresa; concretament, la desapareguda pastisseria Amat del carrer de Sant Miquel número 24, que després va ser pastisseria Ribera i ara El Blat. Fou en aquest establiment on va fer l'aprenentatge i treballà durant divuit anys Josep Foix i Ribera, el pare del poeta J.V. Foix, entre els anys 1868 i el 1886. Josep Foix baixà de Torrents de Lladurs, al Solsonès, als tretze anys i deixant enrere una família dedicada a l'activitat agrària de la qual ell no era l'hereu. Calia, doncs, buscar-se la vida fora de casa.

A Manresa és on el Foix del Solsonès coneix Paulina Mas i Rubinat. La família de Paulina Mas regentava una espadenyeria al número 13 del carrer d'Urgell que era propietat de l'avi matern, Ramon Mas i Font, i era situada davant la seu del CECB. La Paulina era una de les cinc filles del matrimoni Mas-Font, que tenia tres fills mascles més. La Manresa que trobà Josep Foix tenia uns 20.000 habitants, la majoria enquistats en la ciutat vella, i a la qual feia nou anys que havia arribat el ferrocarril de la línia del Nord entre Barcelona i Saragossa.

Els pares de J.V. Foix marxen de Manresa l'any 1886 cap a Sarrià, on obren la conegu-

da confiteria Foix de Sarrià. Joan Colominas escriu que Foix rebé una doble herència: «la racional del pare i el temperament sentimental de la mare», i ho il·lustra amb la referència poètica foixana «Si pogués acordar raó i follia...».

El mes d'octubre del 1981 apareixia editat per Edicions 62/La Caixa en la col·lecció MOLC el llibre *Diari 1918* de J.V. Foix, en la redacció definitiva d'uns textos que el poeta havia començat a escriure en la seva primera joventut i que havia de prolongar al llarg de la seva vida. Enguany, doncs, fa 30 anys d'aquesta iniciativa editorial que havia de fixar per sempre un títol important de la producció foixana i de la literatura catalana moderna. Aquesta efemèride ens ha servit d'excusa per mostrar un Foix fortament lligat a les terres de la Catalunya central a través d'uns textos recollits a *Diari 1918* i també en altres treballs tant o més emblemàtics de l'autor. Torrents de Lladurs, els territoris de la vall de Lord, Solsona, Cardona, Manresa o Monistrol de Montserrat són algun punts de la geografia que Foix coneixia bé i dels quals deixa testimoni en algunes de les seves peces literàries.

De la geografia del poeta del vell Sarrià, propietari de la famosa pastisseria, les crò-

ARXIU/JAUME PONS

ARXIU/JAUME PONS

► Foix descriu en els seus textos manresans l'ambient de les terrasses del passeig de Pere III; en la fotografia superior, la del café Alhambra. En aquests textos es revela com un enemic declarat de les corrides de toros i s'enfada quan veu que a la ciutat de les Bases de Manresa hi ha plaça de toros com la de la fotografia inferior, que rebia el nom de Catalonia Park i era a la cruïlla dels carrers del Bruc i de Guimerà. Li resulten especialment molestes les corrides de la tardor del 1932, l'any de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya. «El flamenquisme manresà d'avui és tan atrotinat com els atuells d'alguns vetaires. Teníem, dies passats, el propòsit de remarcar la coincidència de l'aprovació de l'Estatut amb aquesta represa dels toros en una ciutat on tan poc escauen com Manresa».

La història de la pastisseria Foix de Sarrià començà a la pastisseria Amat del carrer de Sant Miquel de Manresa, on es formà el pare del poeta

La Catalunya interior va ser refugi espiritual per a J.V. Foix després de l'ensulsiada de la guerra civil. Retornà a les arrels per afrontar el redreçament

niques emfasitzen aquest barri de Barcelona, que era poble independent quan hi va néixer, i la població altempordanesa del Port de la Selva, on transcorregueren bona part dels seus estius a partir de la dècada dels quaranta; però ben poca cosa diuen del terror de la seva família paterna: Torrents de Lladurs i el mas de Sant Vicenç de Foix al Solsonès, i de la família materna: el barri vell de la ciutat de Manresa.

J.V. Foix mantingué prou la relació amb els familiars manresans per conèixer una certa idiosincràsia de la ciutat, que es reflecteix en el text *Toros a Cervera!*, on s'esmenta una Manresa hedonista al voltant del Casino, el seu festeig amb les *corrides* i la terrassa del cafè La Gàbia, situat a començament del passeig de Pere III. Foix descriu en aquest text dues èpoques de la Manresa del primer terç del segle XX. L'empeny a escriure el text una corrida a Cervera i l'obertura de la sisena temptativa de tenir plaça de toros a la capital bagenca. El text va ser publicat al diari La Publicitat el 24 de novembre del 1932: «Suposem que, tot i que –per amagar llur indiferència ciutadana– els tauròmacs manresans han redactat, segons diuen, els programes de les corrides en català, el flamenquisme manresà d'avui és tan atrotinat com els atuellis d'alguns vetaires. Teníem, dies passats, el propòsit de remarcar la coincidència de l'aprovació de l'Estatut (1932) amb aquesta represa dels toros en una ciutat on tan poc escauen com Manresa. Em van dir, però, que el negoci aniria prou malament per a l'empresari –amb l'acontentament de molts que ho celebraran– i que, al capdavall, haurien de plegar toros, toreros i els capsigranys que els aproven ... No s'han de celebrar toros a Cervera ni a Manresa. La gent de Figueres, d'Olot, de Vic, de Ripoll i de Cardona, hauran d'avesar-se a pensar en anys venidors que per la festa major no hi haurà *corrida*». L'avversió de Foix pels toros li venia ja de jove. Dins el text esmentat, l'altre moment temporal fa referència a una de les dues places aixecades el 1915 i 1916: «Recordem, de molt jovenets [Foix és del 1894], l'aspecte de la vetusta ciutat fabril una tarda de corrida: alguns nois de casa bona, inútils per a cap causa noble, cobrien la testa amb un cordovès i feien pràctiques d'inèpcia pel passeig de Pere III tot intentant de cavalcar un cavall estantís al qual no revifaven ni els pirops que els genets llançaven a quatre damiselles prou frívols per creure que un pinta de dos pams i una

PASSA A LA PÀGINA 4 ▶

Carmen Sobrevila Masvidal

BIBLIOTECÀRIA PARTICULAR DE J.V. FOIX DURANT UN QUART DE SEGLE I AMB ORÍGENS MANRESANS

«FOIX VA TENIR SEMPRE PRESENT LA SEVA ASCENDÈNCIA SOLSONINA I MANRESANA»

SALVADOR REDÓ | CERVERA

Carmen Sobrevila i Masvidal fou la bibliotecària particular de J. V. Foix entre el 1963 i el 1987. Diplomada en Biblioteconomia i Documentació, va ser coordinadora de la xarxa de Biblioteques Populars de Barcelona. El contacte amb Foix li vingué de l'escriptora i també bibliotecària Aurora Díaz-Plaja, germana de l'escriptor Guillem Díaz-Plaja, nascut a Manresa l'any 1909. Entre les dues bibliotecàries també hi havia un connexió manresana, ja que la mare de Sobrevila, Mercè Masvidal i Coll, va néixer a Manresa el 1902; va ser la primera bibliotecària de Cervera, nomenada el 6 de febrer del 1934. Els Masvidal-Coll van fer cap a Manresa des del barri de Sarrià de Barcelona. Narcís Masvidal i Puig s'incorporà a l'equip docent de l'Escola d'Art i Oficis de Manresa, que dirigia Ignasi Oms i Ponsa. Per les classes de Masvidal van passar, segons explica la seva néta, noms com el periodista Josep Maria Planas, el pintor Estanislau Vilajosana o el metge, sacerdot i ara beat Pere Tarrés. A Tarrés, Masvidal li feia classes de repàs, i Carmen Sobrevila explica que l'avia hi afegia el berenar de pa amb xocolata. Sobrevila és coautora del llibre *J.V. Foix. Cinc rutes literàries* juntament amb Manuel Carbonell.

P Als 19-20 anys Josep Vicenç Foix emprèn un recorregut vital per les terres del seu pare i dels seus avis. Els barrancs, els turons, els boscos de Foix i dels Torrents, que repetirà diverses vegades.

R I el 1939 hi ha la desfeta, i surt a buscar la seva identitat i la del seu país a les seves arrels. Va néixer a Sarrià però es pregunta d'on ve i és quan escriu *El meu país és un roc*. Hauria volgut dir molt fort que malgrat la desfeta ens en sortirem, i el país tirà endavant. Ho deia convençut i esperançat: passarem estretors però el país aguantarà.

P Juga amb l'ambivalència del país petit i del país gran.

R El seu país és petit i d'arrels petites. Si posem un Home en majúscula i fem una projecció, és el País i la seva gent. Ell explica el seu país amb imatges curtes; és la Catalunya interior, que és la més forta, la que aguanta; va del local: els Torrents de Lladurs, al general: Catalunya.

P D'on pren Foix la seva riquesa lingüística?

R És el vocabulari de la gent incorporat a la literatura de creació i les lectures: els clàssics, la Bernat Metge; la curiositat. Quan cercava una paraula en el diccionari podia estar-se hores llegint les d'abans i després. És el vocabulari dels oficis, dels treballadors dels tallers de Sarrià, dels menestrals. Sarrià és la població de la plana barcelonina més catalanitzada. I també de les seves arrels manresanes.

P Què era per a ell el Solsonès?

R El lloc dels seus avantpassats, una geografia on els seus les van passar magres; una gent de terrossaires. El seu pare era un cabaler. El cabaler és, però, el que acaba sortint-se'n, sobretot en un moment en què la terra es devalua. Foix va tenir sempre present la seva geografia solsonina i manresana i es reflecteix en la seva obra. S'adona que és una persona de terra endins. I el seu caràcter ho era:

Carmen Sobrevila a l'antiga fusteria paterna de Cervera

d'entrada eixuts, però després hi pots comptar. Les inicials J.V. amb què signa són els dos esglaons necessaris per entrar al Foix.

P Simplifiquem les persones i les coses: Foix de Sarrià i de Port de la Selva.

R Hi ha un Foix de terra endins que coneix el Correbou de Cardona. No ha fet grans viatges a l'estranger; però sí que ha viatjar per conèixer el seu país. Foix no era cosmopolita. Era una persona tímida. La seva vida cosmopolita era anar a l'Ateneu, al Palau de la Música, li agradava molt el jazz, però el Liceu no era per a ell.

P Barreja d'austeritat i concepte d'ordre que conviu amb el concepte de desordre que és el surrealisme.

R Com a barreja, quedés molt distret. Encara que molt surrealista no l'era, ell es considerava superrealista. No s'abandona només al «és quan dormo que hi veig clar». Neix en el noucentisme, el traspassa, s'incorpora a la modernitat; les avantguardes li van; és un investigador en la poesia i prova això i allò, i en canvi beu de la tradició.

P I el *Diari 1918*?

R I que són unes vivències passades al paper, situades en el temps, però no és un diari. No era un home per escriure el dia a dia. Quan va a Torrents de Lladurs no hi va a descriure el paisatge, sinó per buscar elements, vitamines per reconstruir la pàtria. «Hi ha tant soroll aquí, que me'n vaig allà»; marxa per reescollir el país. No li agradà el rumb que va prendre la política en la predemocràcia. Després d'una reunió, m'ho va explicar, ho recordo perfectament: «és que estic decebut, Carmen. ¿Com vols tirar el país endavant si després de parlar del que s'havia de fer –era final de maig o de juny– m'han etzibat que hi tornariem després de vacances. Per un país no es fan mai vacances!».

GUANYA'T EL PA!

vine a buscar una targeta
I GUANYA MIG KG DE PA GRATIS!

COM FUNCIONA? Amb cada quart de quilo, baguette o tronc, que compris et marcarem una casella en una targeta. Així, si compres una barra de mig, te'n marcarem dues, si és un pa de quilo, quatre... Quan completis una targeta la podràs bescanviar per mig quilo de pa o dues baguettes o troncs.

Promoció vàlida fins el 30 de juny del 2012. No acumulable als altres descomptes.

forndeCabrianes
TRADICIÓ DE FORNERS DES DE 1933

▶ VE DE LA PÀGINA 3

mantellina encrestada les elevava de rang, ni els manats de garrofes que, lligats amb cinta oficial, els mostraven des de la terrassa de la Gàbia els futurs socis del PUP». La Gàbia era el nom popular del restaurant Alhambra, aixecat el 1896 en el primer tram del passeig de Pere III; a tocar hi havia el Cafè Mundial, al Passeig números 16-18.

Un dels parents manresans de J.V. Foix, un germà de la mare, treballava a l'Anònima i li dedicà el text *El meu oncle de Viladordis*, del recull titulat *Tocant a mà*, amb referències a la creu de la Culla: «Ets el fadrí que tanca i tancarà més calaixos d'armaris, de consoles i de rerataulells ... Ets, i no et posis carota, el qui airejarà més golfes i sostresmorts tristament fastuosos ... M'ho deia l'oncle de Viladordis, tot provant d'ajustar una corretja nova amb lluors de marbre verd-espigat als cilindres que escalfen la dinamo del transformador ... Vaig córrer allà on l'escassa riera dóna al riu; però l'aigua escumava espesses i brogidores lletjors. Vaig tornar a ciutat -m'empaitaven veus i sons admonitoris- pel camí de la Creu de la Culla».

La darrera geografia foixana serà Monistrol de Montserrat, que el poeta deuria conèixer de pas cap al monestir. És el text introductor del primer poema del recull *Les irreals omegues*, escrit el setembre del 1936 en els primers temps de la guerra civil, de la qual denuncia, segons Carmen Sobrevila i Manuel Carbonell, autors del recull *J.V. Foix. Cinc rutes literàries*: «el furor de la persecució religiosa, versemblantment conseqüència d'haver abandonat la tradicional tolerància pactista de Catalunya, situació dibuixada en el vers: *El ritu vell mudeu pel taure ibèric*». La referència monistrolenca és curiosa perquè se centra en la resclosa de la fàbrica de cal Manel, que atura les aigües i les condueix cap a les turbines de la fàbrica tèxtil. Foix deuria conèixer l'indret perquè és sota de l'antic pont de ferro del Cremallera de Montserrat: «Per a ésser a temps a l'ofertori em vaig haver de tirar al riu, tocant a la presa de Monistrol; però la plaça de davant el temple era tan canviada, que vaig tenir el presentiment de trobar-me en una ciutat funcional escandinava...».

ARXIU JAUME PONS

Corrida de toros a Manresa l'any 1917

«TOT AIXÒ ÉS D'UN TAL FOIX, HEREU D'UNA NISSAGA MORTA I QUE NINGÚ NO SAP ON RONCA»

■ Als 19-20 anys Josep Vicenç Foix emprèn un recorregut vital per les terres del seu pare i dels seus avis, on tornarà en diverses ocasions ja d'adult i com a creador reconegut: els barrancs, els turons, els boscos de Foix i dels Torrents. Unes terres que donen just per viure i que fan emigrar el pare cap a Manresa per aprendre l'ofici de pastisser. Els seus masos no són pas grans, com passa en les terres planes del Solsonès; s'assemblen més aviat a unes masoveries i n'hi ha de ròncs com la Codina, a poca distància de Sant Vicenç de Foix, on la vida hi és absent fa alguna centúria. Els mateixos Torrents de Lladurs estan enrunats. ¿Són, doncs, uns viatges iniciàtics? Té necessitat d'amarar-se d'una terra que li és coneguda per tradició familiar però no pas vitalment? En el poema *El meu país és un roc...* dedicat «A l'estirp dels Foix, dels Torrents», l'escriptor diu: «No em cal cleda, ni parany, / ni freturo l'orriaire; / Sota arbrats de glaç i aire / Bec a la sal dels estanys. / Pel

solell i per l'obaga / So el darrer d'una nissaga / Amb erols a tots els vents: / Tots hi són, sense misteri, / Sota creus en captiveri / En un delta de torrents». I en el text *Quan he sabut que el meu oncle...* del recull *Diari 1918*, Foix ens explica que: «Quan he sabut que el meu oncle havia mort d'una guitza de mula -li donava terrossos per farfatge- he deixat l'Hostal i, pels passos de Vall-llonga, he arribat al Priorat de Desvalls. He vorejat, tot fent marrada, els torrents de Foix i Lladurs per arribar al planell on un vol de corbs, senyorívols malgrat la llegenda i planyívols de llur dissort, ha ombrejat, un moment, les pregonesses dels erms que reivindiquen, monòtons, el meu nom ... I m'ha rebut, en hoste, un pastor que gaudeix, als Torrents, del benefici d'aixoplugar-se al casalot que ha estatjat els meus ... Tot això, ha dit, és d'un tal Foix, hereu d'una nissaga morta i que ningú no sap on ronca. No li he dit que era jo, però li he demanat que em deixés els més vells dels

J.V. Foix torna una vegada i una altra a les terres pairals de Torrents de Lladurs a la recerca d'unes arrels que literàriament identifica amb Catalunya

seus vestits de pastor, els hi he canviat pels meus i, bastó en mà, recorro dia i nit, amb bous magres i cabres deslletades, el vell reialme del Cardener on, durant segles, els meus han plantat l'ullastre».

El terror de Torrents era una denominació recaptatòria que van administrar des de Sant Llorenç de Morunys, que hi posava o treia batlles, i més tard des de la Confraria dels Colls de la mateixa població, que funcionà durant alguns segles com a veritable poder econòmic de la vall de Lord i les terres properes, en competència amb els Cardona i la mitra solsonina. Els Foix apareixen com a titulars del mas Foix ja l'any 1570 i del capmàs Casa Juliana, que era

SALVADOR REDÓ

TORRENTS DE LLADURS, SOLSONÈS PROFUND

► Torrents de Lladurs és una geografia feréstega feta de turons grans, arrodonits, folrats d'una vegetació a voltes impenetrable; fa molt temps que el bosc no dona vida i la gent l'ha deixat; també ha deixat la terra, n'ha marxat. Des del bosquet alçat del Puit es té una vista general de l'indret que abasta fins a la plana de groc de cereal. El color de la geografia dels Torrents és de verd fosc fet de pinedes que s'estenen en un desordre creixent i d'alzinars, roures i boixos

FUNDACIÓ J.V. FOIX

SALVADOR REDÓ

SALVADOR REDÓ

ELS PARES DE J.V. FOIX I EL PAISATGE FAMILIAR SOLSONÍ

► A la fotografia superior, els pares de J.V. Foix, Paulina Mas i Josep Foix, possiblement feta al Solsonès, i la casa de Sant Vicenç de Foix. A la imatge inferior, la petita església del mas, ben restaurada i consolidada, i l'edifici del molí de Foix, que genera electricitat a partir de la turbina que hi ha instal·lada, moguda per les aigües del Cardener a través d'un canal que les capta en un salt natural proper

a tocar Sant Julià dels Torrents, segons explica l'historiador Jaume Adam en l'article *El terme parroquial de Sant Julià dels Torrents al tombant del segle XVI*. De fet, fills cabalers, això és no hereus, dels Foix van ocupar i treballar les terres de Casa Juliana en el procés de recuperació de masos eixorcs que se simultanejà amb les campanyes de desforestació per a l'expansió de terres conreables, com precisa el mateix Adam.

Torrents de Lladurs és una geografia feréstega feta de turons grans, arrodonits, folrats d'una vegetació a voltes impenetrable; fa molt temps que el bosc no dona vida i la gent l'ha deixat; també ha deixat la terra, n'ha marxat. L'escriptor Albert Manent, en una entrevista a J. V. Foix publicada al número de Serra d'Or de setembre del 1973, dedicat als 80 anys del poeta, qualifica Lladurs com un poble «aspriu i de mal arribar»; tot i que probablement es deu referir concretament a les terres dels Foix, que són una petitíssima part del terme municipal allargassat que ocupa bona part del Solsonès mitjà entre la plana i la serra d'Oden i el Port del Comte.

Els Torrents va ser la parròquia del rodal pagès fet de masos distants però no gaire. Un cop vist l'emplaçament, és com si s'haguessin posat d'acord a aixecar-hi l'església perquè era a l'abast de tothom; el so de les campanes els arribava clar i amb un cop d'ull hi feien control. Santandreu, Costa-

Part de la gent pagesa que abandonà la terra, acostumada als espais oberts i al sol i la serena, s'enquibí en pisets i en els carrers llòbrecs de les grans ciutats

freda, Sant Vicenç de Foix, el Puit, la Serra, Juliana, Puitdeponç, Olivella, la Salada Vella i Torrenteller, són masos que testimonien majoritàriament el temps de les rompudes dels segles dissetè i divuitè. Després, el cost del treball sobrepassà els rendiments i a poc a poc es van despoblar. Part de la gent pagesa que abandonà la terra, acostumada als espais oberts i al sol i la serena, s'enquibí en pisets de fàbrica i en els carrers llòbrecs de les grans ciutats industrials. La visió del cel net i estrellat es convertí en celobert, i el so de les cigales en olles de grills... i els desaparegué el color colrat de la pell.

La casa i l'església de campanar potent, de torre, es van fer al cap d'una breu península fluvial de llits eixuts, uns torrents. Des del bosquet del Puit es té una vista general de l'indret que abasta fins a la plana de groc de cereal. El color de la geografia dels Torrents és de verd fosc fet de pinedes en desordre creixent, d'alzinars, roures i boixos. L'argelaga i el romaní hi posen, en temps de florida, colors grocs espessos la primera i blavissos el segon. És un bosc olorós perquè té un sotabosc variat. A l'hivern,

el bosc del Solsonès fa olor d'aigua, d'humitat; a l'estiu, en el cim del dia, l'olor és de reina covada i de pinyes. Amb el fred, l'olor del bosc penetra els narius amb agulles fines; amb l'escalfor, l'olor és embafadora.

Per fer cap a Torrents de Lladurs cal emprendre el camí que surt al final de la receta de l'hostal del Cap del Pla i que assenyala Vilanova. És un camí de bon fer, una part del qual asfaltat. Sense deixar-lo, arribarem a una placeta amb set alzines que fan un rodal. Hem de prendre el camí que marca el Puit. La pista es desmillora, però el recorregut és breu. Deixem el cotxe a l'era del mas. Un camí en surt a la dreta i és el millor trajecte per arribar fins a la fondalada de Torrents; cal fer-lo a peu. Des del punt d'inici d'aquest camí, uns metres, en direcció a ponent, a través d'un bosquet d'alzines i boixos, i arribem a un cap de turó, i sota nostre se'ns mostra tota la geografia que pivota a l'entorn del pujol de Sant Julià dels Torrents, que resta empetit per una vista que s'allunya enllà de les planes solsonines i ençà ressegueix els serrals arrodonits i folrats per l'esponja arbrada que aquí hi és generosa.

Sant Vicenç de Foix ocupa uns replans finals que davallen fins al curs encogit del riu Cardener. Des de l'obertura de la carretera de la Llosa de Cavall s'hi arriba amb molta facilitat per una pista en bon estat a partir d'un rètol que assenyala: Ratavilla. Només arribar, a la dreta hi ha la me-

nuda esglésiola de Sant Vicenç, que és d'origen romànic però molt modificada. El temple ocupa un penyal breu de codines inestables al qual s'arriba per uns quants esglaons. Els seus murs han defallit alguns cops i ara llueix la darrera reconstrucció, que sembla molt sòlida. El minúscul cementiri, on els Foix, diuen, tenien dret d'enterrament, és un espai herbat i arranjat.

El mas ja es veu que era modest, res a veure amb els grans masos solsonins. El pagès d'aquests rodals no disposava de les rendes proporcionades per les grans extensions de cereals; el seu fort era la fusta boscana. El mas té una data del segle XVIII en la seva clau de volta. Possiblement és una expressió de l'activitat humana originada amb les rompudes d'aquest període històric que començà un centenar d'any abans, en què el camp català guanyà terres de conreu al bosc. Sant Vicenç de Foix és lluny de la imatge idealitzada d'una gran possessió.

Sota les terres de Sant Vicenç de Foix hi ha el molí de Foix, on arribem per una breu pista que surt de la carretera de la Llosa del Cavall, a mà dreta en direcció al pantà i que va paral·lela al curs del riu Cardener. El molí és una construcció ben feta; ara té una turbina que es mou amb l'aigua del canal que comença uns metres més enllà a partir d'un salt natural del riu. El paratge és bonic en conjunt. Aquí el Cardener és encara un riu de muntanya i passa engorjat entre bos-